

กระทรวงพาณิชย์ : กำลังปฏิรูปโครงสร้าง
การผลิตการเกษตร (ตอนที่ 8) จบ

อนันต์ ดาไลดม

นายกสมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย

26 ธันวาคม 2557

กระทรวงพาณิชย์ : กำลังปฏิรูปโครงสร้างการผลิตการเกษตร เป็นหัวข้อของบทความ
ผมที่พยายามชี้ให้เห็นว่า ยุทธศาสตร์สินค้าเกษตร 4 ชนิด คือ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
และปาล์มน้ำมัน ถือได้ว่าเป็นการปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตรที่มีนัยยะสำคัญอย่างยิ่งต่อภาค
การเกษตรไทย ซึ่งบทบาทและหน้าที่นี้ควรจะเป็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่กระทรวง
พาณิชย์ได้พยายามผลักดันมาโดยตลอด ตามข้อเสนอของคณะกรรมการ กรอ. ที่ได้มาจากข้อเสนอ
ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ซึ่งได้พยายามสร้างสถานการณ์ให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชน
มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือผลตอบแทนของการปลูกอ้อย มัน
สำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปาล์มน้ำมัน ว่า การปลูกพืชเหล่านี้จะทำให้เกษตรกรมีรายได้
มากกว่าการปลูกข้าว ซึ่งเป็นข้อมูลที่บิดเบือน และไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะราคาของ
พืชผลเหล่านี้ ซึ่งเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ (Commodity) มีการผันแปรไปตามภาวะเศรษฐกิจของโลก
และขึ้นอยู่กับอุปทาน อุปสงค์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งแน่นอนว่า กรอ. ไม่สามารถที่จะให้
หลักประกันใดๆ ได้เลย ว่าผลประโยชน์จากการปลูกพืช 4 ชนิด ทดแทนการปลูกข้าว จะก่อให้เกิด
รายได้ที่ดีกว่าอย่างยั่งยืนตลอดไป แต่ผู้มีผลประโยชน์อย่างแน่นอนก็คือ พ่อค้า และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
กับพืชผล 4 ชนิดนี้

การปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งเกษตรกรแต่ละรายในภูมิภาคนี้ จะมีพื้นที่ถือครองรายละประมาณ 20 ไร่ การปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นพืชเชิงเดี่ยว ผลตอบแทนจากพืชเหล่านี้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของเกษตรกร ส่วนใหญ่จะต้องไปหารายได้นอกภาคการเกษตร (OFF FARM INCOME) มาเสริมรายได้ของครอบครัว ต้องละทิ้งครอบครัวไปหางานทำในเมืองใหญ่ หรือในโรงงานอุตสาหกรรม หรือในภาคบริการ ซึ่งเป็นเช่นนี้มาโดยตลอด ดังนั้นการที่จะให้เกษตรกรชาวนาเล็กรับมาปลูกพืช 3 อย่างนี้ สุดท้ายชาวนาเหล่านี้ก็จะประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับชาวไร่ที่ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้น การปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกเกือบทั้งสิ้น เกษตรกรเป็นเพียงเจ้าของที่ดิน (Land Lord) ที่ต้องจ้างรถไถ จ้างปลูก จ้างฉีดยา จ้างใส่ปุ๋ย จ้างเก็บเกี่ยว ซึ่งนับวันต้นทุนเหล่านี้ก็จะสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

ในแง่ของการเกษตร การปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกิดปัญหาต่อทรัพยากรดิน ต่อสภาพแวดล้อม การบุกรุกทำลายป่ามากกว่าการปลูกพืชอื่นใด พื้นที่ที่ใช้ปลูกพืชเหล่านี้จะเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ยากต่อการฟื้นฟู นอกจากนี้ ยังต้องมีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่กระทบต่อต้นทุน และต่อสิ่งแวดล้อม ต่อชุมชน และต่อเกษตรกรผู้ปลูกเอง

ดังนั้น หากคณะกรรมการ กรอ. ต้องการที่จะได้ผลผลิตของพืชเหล่านี้เพิ่มขึ้น ไม่จำเป็นต้องมีการขยายพื้นที่เพาะปลูก แต่ควรเสนอรัฐบาลให้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลง คุณภาพได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด ซึ่งสามารถทำได้โดย

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การพัฒนาระบบชลประทานเพื่อให้มีน้ำช่วยเหลือการเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง หรือช่วงฝนทิ้งช่วง
2. พัฒนาและปรับปรุงพันธุ์พืชที่ดี เช่น พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ด้านทานต่อโรคแมลงศัตรูพืช ทนทานต่อความแห้งแล้ง โดยการลงทุนทางการวิจัยและพัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยี กระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกร
3. ควบคุมไม่ให้โรงสี ลานมัน โรงงานน้ำตาล ลานเท หรือพ่อค้าที่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรไม่ให้โกงตาชั่งไม่ให้โกงน้ำหนัก ไม่หักเปอร์เซ็นต์สิ่งเจือปนเกินความจริง ไม่โกงเปอร์เซ็นต์แป้ง ไม่โกงเปอร์เซ็นต์น้ำมันปาล์มในผลปาล์มสด เพื่อให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในการขายผลผลิต
4. ควบคุมการนำเข้าหรือการลักลอบการนำเข้าน้ำมันปาล์ม ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง จากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อราคาที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ หากเกษตรกรได้ราคาจากการจำหน่ายผลผลิตที่เป็นธรรม มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ เกษตรกรที่ปลูกพืชเหล่านี้ ก็จะมีกำลังใจที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตให้มีผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ดูแลคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด

ผมได้รับหนังสือจากท่านปลัดกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2557 เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงและความเป็นมาของการตั้งคณะกรรมการร่วมจัดทำยุทธศาสตร์สินค้าเกษตรเป็นรายพืชเศรษฐกิจ 4 สินค้า โดยมี พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ รองหัวหน้าฝ่ายเศรษฐกิจ คสช. เป็นประธาน และมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นคณะกรรมการและเลขานุการ กระทรวงพาณิชย์เป็นเพียงหนึ่งในคณะกรรมการ ดังนั้นยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ จึงเป็นข้อเสนอที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้พิจารณานำเสนอ ผมจึงขอขอบคุณท่านปลัดกระทรวงพาณิชย์ คือ คุณชุติมา บุญยประภัศร สำหรับคำชี้แจงดังกล่าวด้วย ทำให้ผมต้องกลับมาเป็นห่วงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานปฏิบัติ ที่มอบให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นประธานคณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยุทธศาสตร์มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ ส่วนเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นประธานคณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์ปาล์มน้ำมัน และน้ำมันปาล์ม ที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบไปเต็มๆ หากการลดพื้นที่การปลูกข้าว ไปปลูกพืชทั้ง 3 ชนิดนี้ไม่ประสบความสำเร็จ

เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2557 ผมได้นำเรื่องยุทธศาสตร์สินค้าเกษตรเป็นรายพืชเศรษฐกิจ 4 สินค้า ไปหารือกับท่านปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และท่านอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรด้วย วาจา รวมทั้งก่อนหน้านี้ ก็ได้ส่งบทความที่ผมได้เขียนไปให้ท่านด้วยแล้ว หวังว่าท่านคงได้นำข้อคิดเห็นของผมไปพิจารณา เพื่อเป็นประโยชน์ในการเดินทางหน้าจัดทำยุทธศาสตร์นี้ต่อไป

ผมขอจบบทความเรื่อง กระทรวงพาณิชย์ : กำลังปฏิรูปโครงสร้างการผลิตการเกษตร ไว้เพียงแค่นี้ การวิพากษ์วิจารณ์ยุทธศาสตร์สินค้าเกษตร 4 ชนิด คือ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปาล์มน้ำมัน เป็นเพียงข้อคิดเห็นของอดีตข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อดีตสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเป็นประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา และปัจจุบันเป็นผู้บริหารงานด้านการเกษตรของภาคเอกชน และเป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกผักอินทรีย์ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปลูกไม้ผล เช่น องุ่น พุทรา ลำไย ลิ้นจี่ มะพร้าวน้ำหอม ปลูกกุหลาบ ปลูกกาแฟ ยางพารา อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีความเข้าใจและรู้ซึ่งถึงความยากลำบากในการทำการเกษตร ได้พบเห็นการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เห็นความไม่ยุติธรรมจากการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าโดยไม่มีอำนาจต่อรองใดๆ ทั้งสิ้น ผมจึงไม่อยากจะเห็นเกษตรกรรายใหม่ๆ ก้าวไปอยู่ในแคววงของสินค้าเกษตรเหล่านี้ และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งหากเกษตรกรเหล่านี้ต้องถูกชักนำให้เข้าไปอยู่ในวังวนนโยบายของรัฐจากการผลักดันของนายทุนผ่านทางกระบวนการที่ผมได้นำเสนอมาแล้ว

“นี่คือเจตนารมณ์ของผม ในการเขียนบทความนี้”
